

Οι Μακεδόνες στην εθνεγερσία του 1821

Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών

2018

Δημ. Θ. Καραμήτσος

Ομ. Καθηγητής ΑΠΘ

Η ΕΥΡΩΠΗ ΤΟ 1812

Οι ραγιάδες Ρωμιοί υπέφεραν ως πολίτες β' κατηγορίας

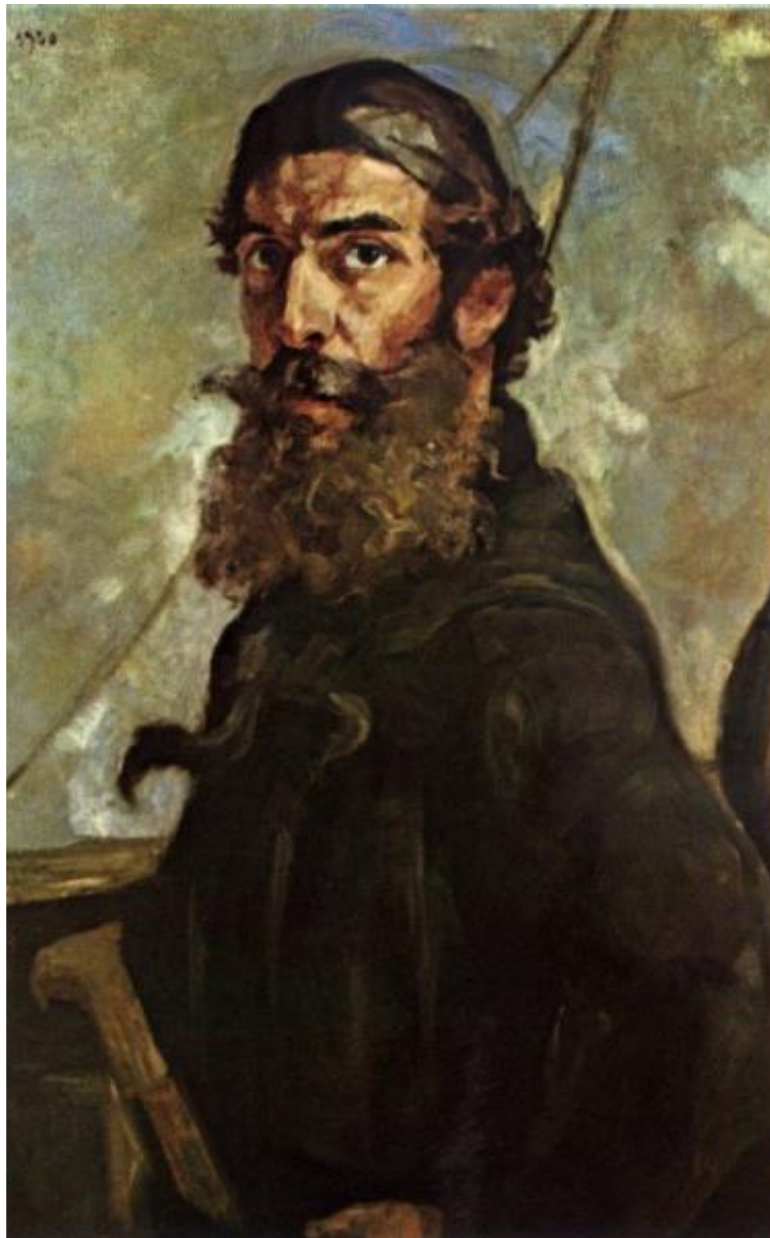
- Παιδομάζωμα για γενιτσάρους
- Φορολογία + έκτακτοι φόροι + μπαχτσίσι
- Δικαιοσύνη υποκειμενική από οθωμανούς δικαστές (;)
- Εξισλαμισμοί συνεχείς
- Ειδική ενδυμασία Ρωμιών
- Κατοικίες σε περιοχές χωριστά από μουσουλμάνους
- Όχι εφίππευση σε άλογα
- Όχι καμπάνες εκκλησιών
- Ξυπόλητοι στα λουτρά

**Το ότι είχαν το κεφάλι τους πάνω στο σώμα τους
οφειλόταν
στην ευσπλαχνία του Σουλτάνου...!**

Της επανάστασης 1821«προηγέθηκαν»

- 123 τοπικές επαναστάσεις σε 370 χρόνια σκλαβιάς
- Η τελευταία επανάσταση ήταν τα Ορλωφικά το 1770
- Αρματωλοί και Κλέφτες (**εκπαίδευση στα όπλα**)
- Αμφίβιοι κλέφτες – Πειρατές
 - Λάμπρος Κατσώνης: δράση 1787-1792
 - Νικοτσάρας: δράση 1792-1807
 - Γ. Σταθάς: δράση 1807-1812
- Ανάπτυξη της ναυτιλίας μετά το 1774*
- Ο πόλεμός του Αλή Πασά με τον Σουλτάνο 1820-1821
- Πόλεμος Οθωμ. Τουρκίας με Περσία 1821-1822

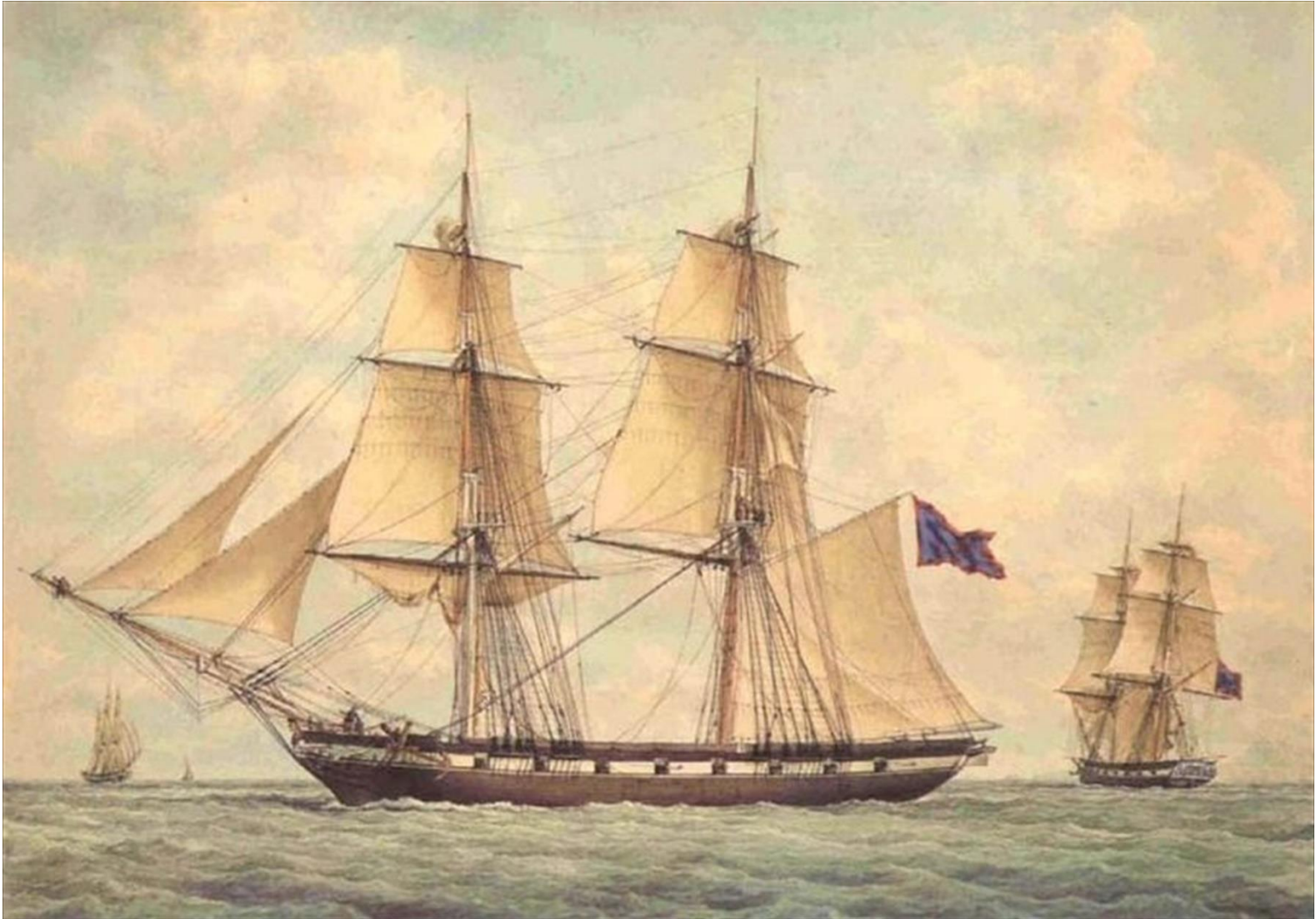

Τρικογλίδης

Γιάννης Σταθάς

Τυπικό καράβι εξοπλισμένο

Τυπογραφεία- Εκδόσεις Ελλήνων

Ο ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ κυκλοφόρησε
με εκδότη τον Άνθιμο Γαζή το 1811

Ε Ρ Μ Η Σ
ο
Λ Ο Γ Ι Ο Σ
η
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΓΓΕΛΙΑΙ

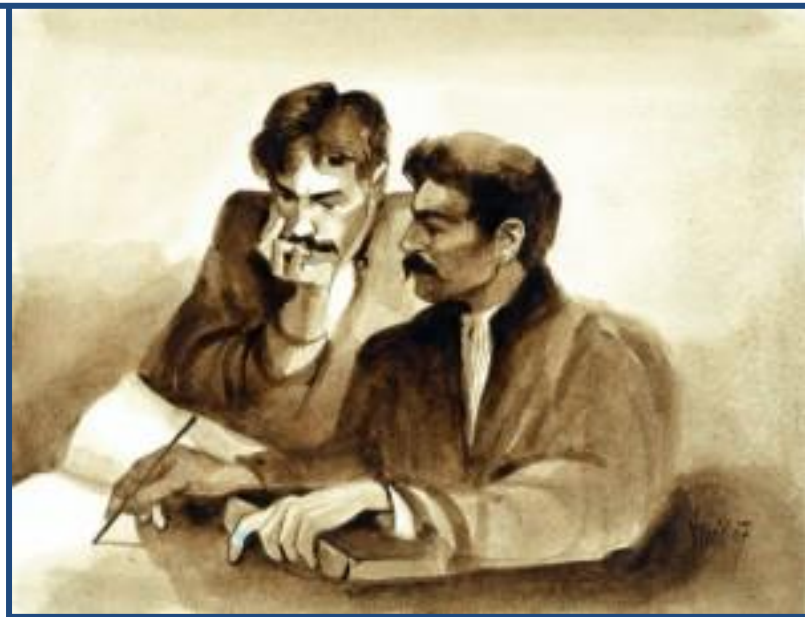
ὑπὸ
ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ
ἐκδιδόμεναι.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ.
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ Κ. ΒΑΡΘΟΛ. ΤΖΕΚΙΟΥ,
ΠΡΩΤΗΝ ΒΕΝΔΑΤΟΥ.
1811.

Οι αδελφοί Μαρκίδες –Πούλιου
εκτύπωσαν βιβλία, την Επαναστατική
προκήρυξη, τη Χάρτα και τον Θούριο
του Ρήγα (1791-1797)

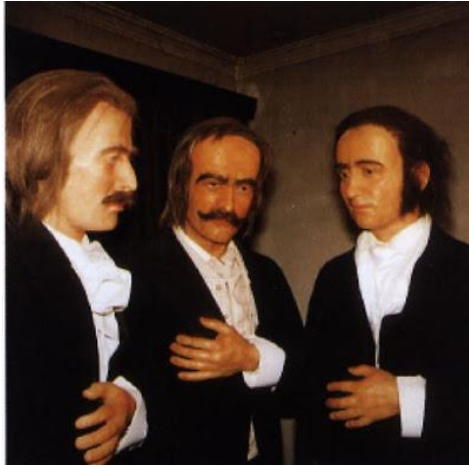

Διαμόρφωση εθνικής συνείδησης Σχολεία και αδελφότητες

- Ίδρυση σχολείων
- Κοσμάς ο Αιτωλός (1714-1779): >200 σχολεία
- Διάφορες Εταιρείες – Αδελφότητες
 - Ελληνόγλωσσο ξενοδοχείο, στο Παρίσι (1809)
 - Εταιρεία Αθηνά, στο Παρίσι (1812)
 - Φιλόμουσος Εταιρεία, στην Αθήνα (1813)
 - Εταιρεία Φιλομούσων, στη Βιέννη (1814)

Επαναστατική οργάνωση Φιλική Εταιρεία (1814 Οδησός)

Σκουφάς
Ξάνθος
Τσακάλωφ

Ο ρόλος της Φιλικής
Εταιρείας ήταν σημαντικός
στη δημιουργία
επαναστατικού πνεύματος

Η κατανομή των φιλικών ήταν

54% έμποροι,
13% ελεύθεροι επαγγελματίες,
12% πρόκριτοι,
9% κληρικοί,
9% στρατιωτικοί,
3% διάφοροι

Ερμηνεία του χρόνου της επανάστασης

Η οικονομική άνοδος Ελλήνων εμπόρων και ναυτικών και η διάδοση του ευρωπαϊκού διαφωτισμού με στασιμότητα των Οθωμανών

Με τη λήξη των Ναπολεοντίων πολέμων τα ελληνικά πλοία εξελίχθηκαν σε πολεμικά

Σπ. Τρικούπης: «Αδύνατον να διατηρηθεί αμετάβλητος η πολιτική θέσις δύο εθνών κατοικούντων έναν και τον αυτόν τόπον όταν το μεν δεσπόζον έθνος (δηλαδή το Οθωμανικό) παραμένει στάσιμον, το δε δεσποζόμενον (δηλαδή το Ελληνικό) προοδεύει».

Η ιερή συμμαχία Αυστρίας, Πρωσίας, Ρωσίας, αντίθετη σε κάθε αλλαγή του Status Quo

Μέτερνιχ

Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ΄

Αλέξανδρος Α΄

Η Επανάσταση του 1821 ήταν Εθνικό-θρησκευτική

«Για του Χριστού
την πίστη την Αγία
και την Ελευθερία»

Προσωρινό
Σύνταγμα της Ελλάδος
Ιανουάριος 1822:

«Όσοι αυτόχθονες κάτοικοι της
Επικράτειας της Ελλάδος
πιστεύουσιν εις Χριστόν, εισίν
Έλληνες»!

«Μάχου υπέρ πίστεως και
Πατρίδος... δια να υψώσωμεν το
σημείον, δι' ου πάντοτε νικώμεν,
λέγω τον Σταυρόν...»
(Αλέξανδρος Υψηλάντης)

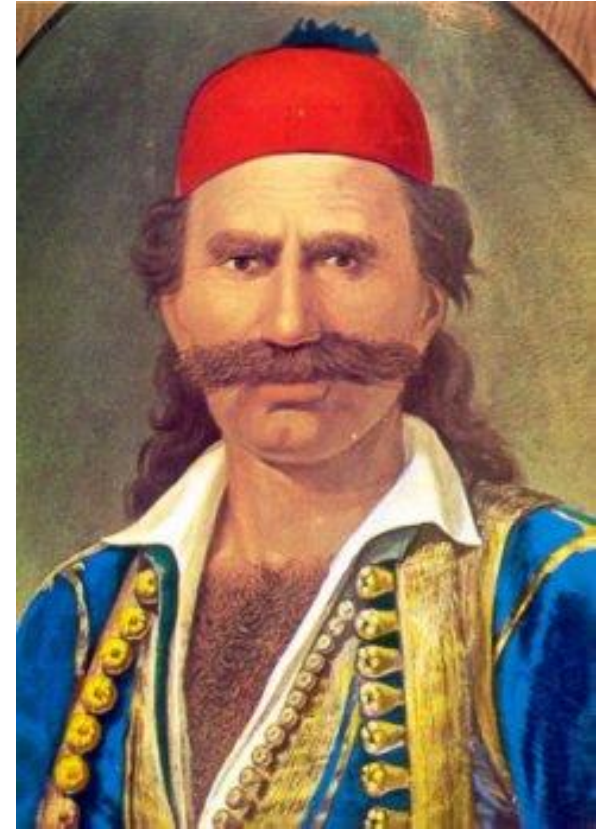

«Είναι θέλημα Θεού. Είναι κοντά μας
και βοηθάει, γιατί πολεμάμε για την
πίστιν μας, για την πατρίδα μας, για
τους γέρους γονιούς, για τα αδύνατα
παιδιά μας, για την ζωή μας, την
λευτεριά μας...»

(Θεόδωρος Κολοκοτρώνης)

Ας είμεθα αδέλφια βέβαιοι, πως ο
Χριστός μας ο πολυαγαπημένος θα βάλει
χέρι απάνω μας. Στα άρματα αδέλφια ή
να ξεσκλαβωθούμε ή να πεθάνουμε!
Οδυσσέας Ανδρούτσος

«...Έλληνες ποτέ μην ξεχνάτε το χρέος
σε Θεό και σε Πατρίδα!

Σ' αυτά τα δύο σας εξορκίζω ή να
νικήσουμε ή να πεθάνουμε κάτω από
την Σημαία του Χριστού»

(Γρηγόριος – Δικαίος Παπαφλέσσας)

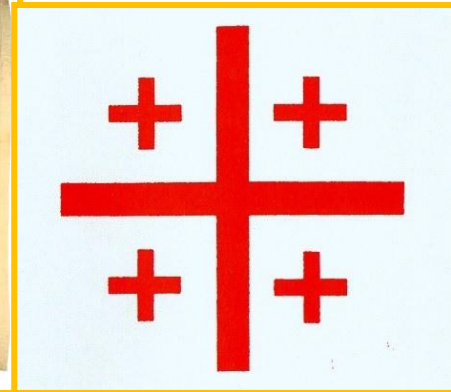
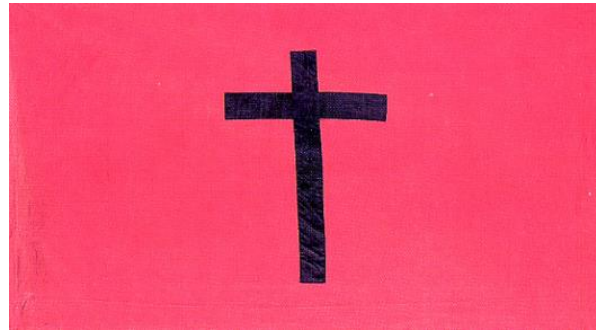

«...ο Θεός φυλάγει και τους αδύνατους,
κι' αν πεθάνωμεν πεθαίνομεν δια την
Πατρίδα μας, δια την Θρησκείαν μας
και πολεμούμεν όσο μπορούμε
εναντίον της τυραγνίας κι' ο Θεός
βοηθός...».

(Γιάννης Μακρυγιάννης)

Σε όλες τις σημαίες υπήρχε ο σταυρός

Πήραν μέρος στην επανάσταση

- Φιλικοί
- Αρματολοί - Κλέφτες
- Πλοιοκτήτες - Νησιώτες
- Τοπάρχες - Κοτζαμπάσηδες
- Κλήρος (επίσκοποι, ιερείς, καλόγηροι)
- Φαναριώτες (λίγοι)
- Έμποροι ιδίως ταξιδευτές
- Αστοί –Επαγγελματίες
- Αγρότες
- Φιλέλληνες

Είχαν καλή οικονομική κατάσταση

Οι Κοτζαμπάσηδες Πελοποννήσου

Οι Προύχοντες τοπάρχες

Οι Αρματολοί περιφερειών

Οι Επίσκοποι

Οι Πλοιοκτήτες και οι Νησιώτες

Οι Έμποροι ταξιδευτές

Οι Φαναριώτες

Ωστόσο....

*... επαναστάτησαν ενάντια στην προσωπική τους
ευημερία και ενάντια στη λογική!!!*

Ήταν μια Επανάσταση εθνική των Ρωμιών

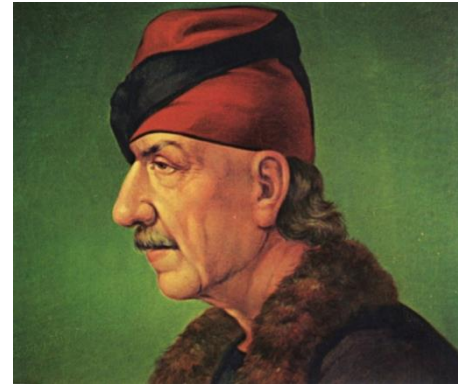
Louis Dupré

Χρηματοδότες του αγώνα

Γενικά στον αγώνα

- Λάζ. Κουντουριώτης
- Παν. Αναγνωστόπουλος
- Γ. Σταύρου
- Αδελφοί Ριζάρη
- Παν. Σέκερης
- Αλ. Υψηλάντης
- Ιωάν. Βαρβάκης
- Διον. Ρώμας
- Κων. Βέλλιος
- Μιχ. Τοσίτσας
- Ζωσιμάδες
- **Λασκ. Μπουμπουλίνα**
- **Μαντώ Μαυρογένους**
- **Δούκισσα Πλακεντίας**

Γυναίκες

Στη Μακεδονία

Εμμ. Παπάς
Ζαφειράκης Θεοδοσίου

Φιλέλληνες

- Λόρδος Βύρων
- Πλοίαρχος Άστιγκς
- Συνταγματάρχης Γκόρντον
- **Επιτροπές** Λονδίνου, Παρισίων, ΗΠΑ

Δυο Δάνεια του 1824-1825: 2,8 εκ. λίρες στερλ.

4 περίπου ταυτόχρονες επαναστάσεις

Μολδαβία: Την **21^η Φεβρ. 1821** ο εκ Θεσσαλονίκης **Δ. Αργυρόπουλος** στο Γαλάτσι, **17^η Μαρτίου 1821** στο Ιάσιο ο **Αλέξανδρος Υψηλάντης** που ύστερα νικήθηκε από τον πολύ υπέρτερο οθωμανικό στρατό. Θυσιάστηκε το άνθος των Ελλήνων φοιτητών της διασποράς στο Δραγατσάνι.

Πελοπόννησος: Από **14-20 Μαρτίου 1821** έγιναν μικρές επιθέσεις και στις **23 Μαρτίου** οι Μανιάτες απελευθέρωσαν την Καλαμάτα.

Ρούμελη: Ξεσηκώθηκε στις **24 Μαρτίου 1821** στη Λιβαδειά ο **Αθ. Διάκος**.

Χαλκιδική: Την **23η Μαρτίου 1821** ο **Εμμανουήλ Παπάς** ξεκίνησε με ορμητήριο τη μονή Εσφιγμένου.

Η επανάσταση εορτάζεται συμβολικά την 25^η Μαρτίου

Οι Μακεδόνες ηγέτες αγωνιστές

1821

Παραδουνάβιες
ηγεμονίες

7 μήνες

{ Γεωργάκης Ολύμπιος
Ιωάννης Φαρμάκης
Γεώργιος Λασσάνης
Δημ. Αργυρόπουλος

Χαλκιδική

7 μήνες

{ Εμμανουήλ Παπάς
Καπ. Χάψας

Οι Μακεδόνες ηγέτες αγωνιστές

1822

Νάουσα

2 μήνες

Τάσος Καρατάσος,
Άγγελος Γάτσος
Ζαφειράκης Θεοδοσίου

Όλυμπος

1 μήνας

Διαμαντής Νικολάου , **Σάλας !;**
Νικόλαος Κασομούλης

Γρεβενά-Σαμαρίνα

1 μήνας

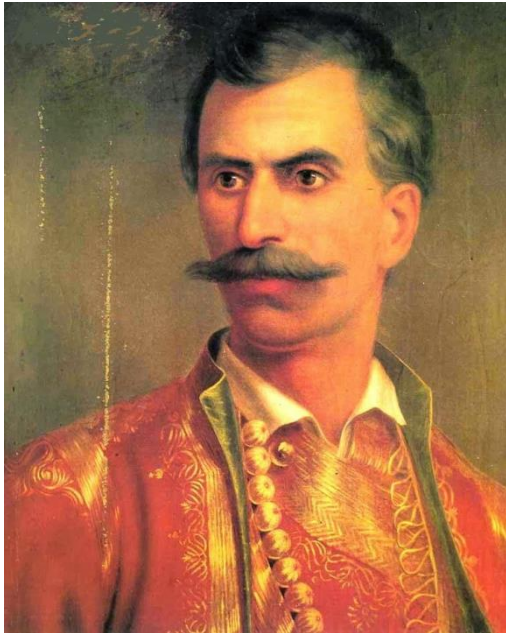
Γιαννούλας Ζιάκας

Επανάσταση στη Μακεδονία 1821-1822

**Ας τιμήσουμε με λίγα λόγια μερικούς
Μακεδόνες αρχηγούς πρωταγωνιστές**

Γεωργάκης Ολύμπιος

- Απόστολος της Φιλικής Εταιρείας από το 1818
- Συνταγματάρχης του Ρωσικού στρατού με παράσημα
- Είχε εξαιρετικές στρατιωτικές ικανότητες
- Βοήθησε στον αγώνα του τον Καραγεώργιεβιτς
- Αγωνίστηκε με 1.500 άνδρες του σε συμπράταξη με τον Αλέξ. Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία
- Ήρωας στη μονή Σέκου όπου ανατινάχθηκε στο κωδωνοστάσιο

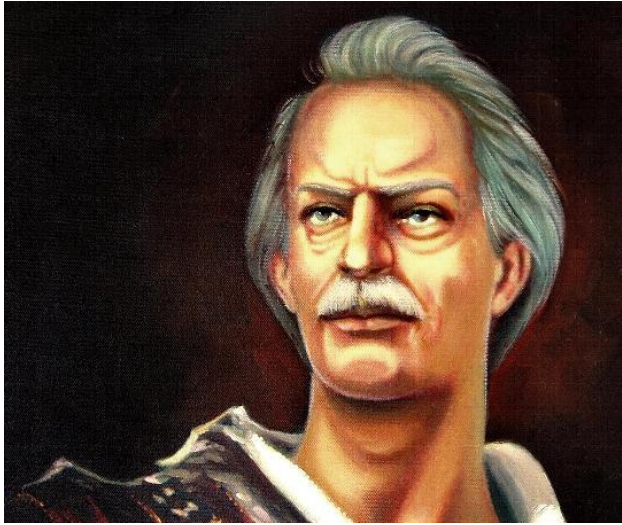
Είπε: «Ο αγωνιστής την ελευθερία ή την κερδίζει μαχόμενος ή την καθαγιάζει πεθαίνοντας»

Ιωάννης Φαρμάκης

- Μπλασιώτης οπλαρχηγός,
- Φιλικός «Απόστολος» από το 1818
- Συνταγματάρχης του Ρωσικού στρατού
- Πολέμησε ως συναρχηγός μαζί με τον Γεωργάκη Ολύμπιο στη Μονή του Σέκου
- Οι Τούρκοι δεν σεβάστηκαν συμφωνία ανακωχής με εγγυητή Αυστριακό και τον κατακρεούργησαν

Εμμανουήλ Παπάς

Νικήθηκε από τον
Αμπού Λουμπούτ
που είχε 35.000
στρατό

- Αν και Σερραίος έμπορος και τραπεζίτης επανάστασης στη Χαλκιδική για την οποία ξόδεψε όλη την περιουσία του.
- Είχε έδρα τη Μονή Εσφιγμένου. Δεν θέλησε να χρησιμοποιήσει θησαυρούς των Μονών.
- Στα όπλα ήταν 1000 καλόγεροι+2.900 πολίτες.
- Νίκησε στην Ιερισσό, αλλά ηττήθηκε στη Ρεντίνα και την Ποτίδαια.
- Τρία από τα 7 παιδιά του πέθαναν στον αγώνα για την πατρίδα. Το ένα βασανίστηκε πριν να πεθάνει και το έβλεπαν οι έγκλειστοι Έλληνες από την Ακρόπολη.
- Ο ίδιος πέθανε από συγκοπή μέσα σε καράβι.

Καπετάν Χάψας

Πολέμησε σε συμπράσταση του Εμμ. Παπά και είχε αρχικά νίκες στα Στάγειρα και στον Σταυρό.

Πολέμησε ηρωϊκά και σκοτώθηκε στα Βασιλικά για να διαφύγουν τα γυναικόπαιδα.

Τάσος Καρατάσος

Αρματωλός, επαναστάτης στη Νάουσα το 1822. Νωρίτερα το 1804 είχε μαζί με τον καπ. Ρομφήη αποκρούσει τον Αλή Πασά. Νίκησε στο μοναστήρι Δοβρά τους Τούρκους. Ηττήθηκε στη Νάουσα. Οι Οθωμανοί σκότωσαν τη γυναίκα του και την κόρη του. Συνέχισε να μάχεται στη κεντρική και νότια Ελλάδα. Νίκησε τους Τούρκους στο Κομπότι της Άρτας.

Συμμετείχε στις νίκες στο Βαλτέτσι και στα Δερβενάκια.

Πολέμησε στο Μεσολόγγι στην 1η πολιορκία. Στην Εύβοια και στην Αλόνησο νίκησε τους Τούρκους τρεις φορές.

Στο Τρίκκερι κατατρόπωσε τον εχθρό και ανάγκασε τον Κιουταχή να συνθηκολογήσει.

Το 1824 αντιμετώπισε με επιτυχία τον Ιμπραήμ πασά της Αιγύπτου στον Σχοινόλακκο της Μεσσηνίας. Ο Όθων τον διόρισε χιλίαρχο.

Τσάμης Καρατάσος

Πολέμησε μαζί με τον πατέρα του τον γερο-Καρατάσο στη Νάουσα. Συνέχισε να μάχεται στη κεντρική και νότια Ελλάδα. Αργότερα έγινε υπασπιστής του Όθωνα και επεδίωκε συμπαράταξη με τη Σερβία εναντίον των Οθωμανών.

Ζαφειράκης Θεοδοσίου

Πλούσιος Τοπάρχης και Επαναστάτης
στη Νάουσα άντεξε 2 μήνες άμυνας.
Συνεργάστηκε με Καρατάσο και Γάτσο.
Φονεύθηκε αυτός και η γυναίκα του.

Διαμαντής Νικολάου (Ολύμπιος)

Αρματωλός στον Όλυμπο
Επαναστάτης στον Όλυμπο
Συνέχισε να μάχεται στη κεντρική Ελλάδα
Νίκησε τους Οθωμανούς στη Σκιάθο, στη
Σκόπελο και τη Χαλκίδα.
Ονομάστηκε Στρατηγός Δυτικής Ελλάδας
Ήταν γενναίος και ορμητικός αλλά
υστερούσε σε στρατηγική σκέψη

Άγγελος Γάτσος

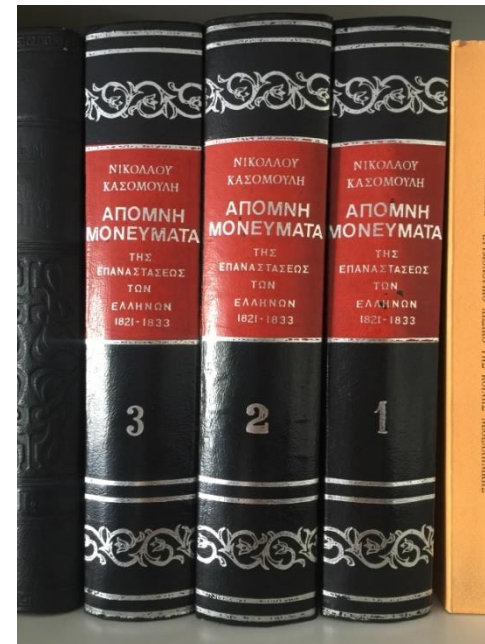
Αρματωλός στην Έδεσσα και γενναίος επαναστάτης στη Νάουσα μαζί με Καρατάσο. Συνέχισε να μάχεται στη κεντρική και νότια Ελλάδα.

Πολέμησε στα Δερβενάκια, στον Σχοινόλακο και αλλού.

Η γυναίκα του συνελήφθη αλλά γλίτωσε τον θάνατο γιατί ασπάστηκε τον μωαμεθανισμό.

Νικόλαος Κασομούλης

Φιλικός, έμπορος, αγωνιστής. Προσπάθησε να βοηθήσει στην επανάσταση της Νάουσας και του Ολύμπου. Συνέχισε τον αγώνα στη νότια Ελλάδα. Πολέμησε στο Μεσολόγγι και αλλού. Έγραψε απομνημονεύματα του αγώνα.

Γεώργιος Λασσάνης

Φιλικός υπασπιστής Αλ. Υψηλάντη
Φυλακίστηκε στην Αυστρία
Το 1927 ήρθε και πολέμησε στην Ελλάδα
μαζί με τον Δ. Υψηλάντη

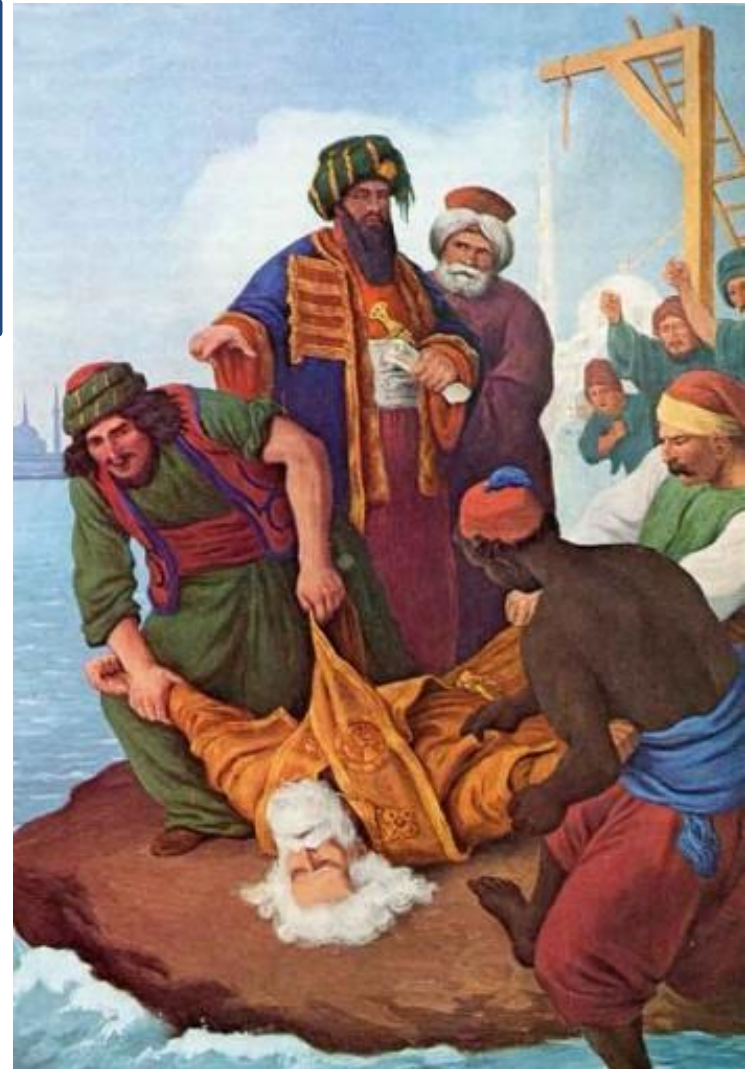
Δημήτριος Υψηλάντης

Εντολή του Σουλτάνου

«Πέτρα στην πέτρα να μη μείνει και ούτε φωνή αλέκτορος να μην ακουστεί»

Χιλιάδες Ρωμιοί σφαγιάστηκαν
ή κρεμάστηκαν για αντίποινα
και μεταξύ αυτών και ο
πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄

Αντίποινα Οθωμανών: σφαγές 3 μήνες

Περίπου 10.000 Ρωμιοί στην Πόλη

Περίπου 20.000 λοιποί Ρωμιοί σε άλλα μέρη

**Εκατόν είκοσι πόλεις και χωριά καταστράφηκαν στη
Μακεδονία**

Χιλιάδες γυναικόπαιδα πουλήθηκαν στα σκλαβοπάζαρα

**Αποκεφαλίστηκε και ο μέγας
Δραγουμάνος της Πύλης
Κ. Α. Μουρούζης**

Αντίποινα στη Θεσσαλονίκη

- Σφαγή 3.000 Θεσσαλονικέων.
- >100 άτομα πέθαναν από δίψα μέσα στον Άγιο Αθανάσιο.
- 200 όμηροι φονευθήκαν.
- Φονεύθηκαν προύχοντες και έμποροι στην αγορά
- Φονεύθηκε ο επίσκοπος Κίτρου Μελέτιος και στην Πόλη ο επίσκοπος Θεσσαλονίκης Ιωσήφ.
- Χριστιανοί φονεύθηκαν σε Ναούς & στον περίβολο του Γρ. Παλαμά.
- Απαγχονισμοί έξω από την πόλη (περιοχή οδού Αγγελάκη).
- **Οι Έλληνες της Θεσσαλονίκης μειώθηκαν από τις 25.000 σε 8.000 άτομα.**

Αντίποινα στη Χαλκιδική

- **Εσφάγησαν 100 Μοναχοί σε Μετόχια Αγίου Όρους**
- **Αιχμαλωτισθέντες Καλόγηροι βασανίστηκαν έως θανάτου**
- **300 Πρόκριτοι φυλακίστηκαν και αρκετοί φονεύθηκαν**
- **Κάηκαν 78 ελληνικά χωριά και 59 Μετόχια του Αγίου Όρους**
- **Οι Οθωμανοί παρέμειναν στο Άγιο Όρος μια 10ετία και έκαναν πολλές κλοπές και ζημίες**

Αντίδραση των Οθωμανών στη Νάουσα

- Σφαγή στο Κιόσκι όλων των αρρένων από 15 μέχρι 65 ετών.
- Συνολικά 1.241 Έλληνες καρατομήθηκαν στην Νάουσα[‡].

[‡]*Ένας σφαγμένος περπάτησε λίγα βήματα αποκεφαλισμένος*

- 13 γυναίκες έπεσαν με τα παιδιά τους στα νερά του καταρράκτη της Αραπίτσας στους "Στουμπάνους" για να μη πέσουν στα χέρια των Τούρκων».

Η λαϊκή μούσα για τη Νάουσα το 1822

*«Τρία πουλάκια κάθουνταν στις Νάουσας το Κάστρο
τ' ώνα τηράει τά Βοδενά, τ' άλλο τηράει τη Βέροια
το τρίτο το καλύτερο, μοιριολογάει και λέει.*

*Πού 'ναι τα πλούσια τα χωριά, πουν' τα Βασιλικά μας
μας τ' άκαψε ο Μπραϊμ Πασάς ο τρισκαταραμένος.
Κλαίν' οι γυναίκες, τα παιδιά κλαίν κι' οι νυφούλες
κλαίν' για τα παλικάρια μας για τους καπεταναίους.*

**Μην κλαις κυρά αρχόντισσα, κι συ καλή νυφούλα
προχθές επήρα μήνυμα από τον Καρατάσο
ότι βαρούσε την Τουρκιά αυτός κι ο Ζαφειράκης
κι' ο Γάτσος ο λεοντόκαρδος στις Νάουσας τα μέρη
τρομπέτες εβαρέσανε να μαζωχθή τ' ασκέρι
τρεις χιλιάδες μάζωξαν οι δυο Καπεταναίοι
κι' εκίνησαν κ' οι τρεις μαζί τον πόλεμο ν' αρχίσουν».**

Μνημείο στη Νάουσα (Αραπίτσα)

- *«Διαβάτη, στάσου με ευλάβεια στη μνήμη των νεκρών.
Μέσα στο βάραθρο που ξανοίγεται μπροστά σου, βρήκαν
ένδοξο και ηρωικό θάνατο οι γυναίκες και τα παιδιά της
Νάουσας, για την ελευθερία και την ανεξαρτησία του
Ελληνικού έθνους, στις 22 Απριλίου 1822».*